

Sara Kjellberg, fil dr biblioteks- och informationsvetenskap, bibliotekschef Malmö Universitetsbibliotek, Sverige
sara.kjellberg@mau.se

Anmeldelse:

Biblioteksdidaktik

Biblioteksdidaktik, af Cecilie Laskie (red.), Hans Reitzels Forlag (2017), 270 sider.

I bibliotek ingår många situationer och aktiviteter som har med lärande att göra. Jag menar att bibliotekarier har pedagogiska kompetenser som en del i sin professionella profil oavsett i vilken bibliotekstyp de är verksamma. I antologin *Biblioteksdidaktik* tar sig författarna an vad det betyder att inom biblioteksområdet arbeta systematiskt med de faktorer som har betydelse för undervisning och hur lärande organiseras. När jag säger undervisning är det också i det sammanhang vi kanske är vana att diskutera didaktik och i förhållande till skolan och läraryrket. Genom att benämna det biblioteksdidaktik sätter författarna ord på hur didaktik får betydelse i alla de lärandesituationer och aktiviteter som pågår i biblioteksverksamheter. Jag tycker att det är ett givande angreppssätt som är värdefullt att utforska vidare.

I bokens 9 kapitel får vi tydliga exempel både hur det går att diskutera biblioteksdidaktik teoretiskt och hur det kan ta sig praktiska uttryck i tydliga case. De två första kapitlen sätter ramarna. Först presenterar Henrik Jochumsen hur det är betydelsefullt att ur ett historiskt perspektiv närma sig bibliotekets roll och förmedling. Kapitlet utmynnar i att Jochumsen förklarar hur man kan använda den fyrarumsmodell som Dorte Skot-Hansen, Casper Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen utvecklat i förhållande till folkbibliotekens överordnade mål. I modellen används *erkendelse*, *empowerment*, *engagement* och *innovation* som beskrivningar på de olika rum som bibliotek består av. Jochumsen tar också upp hur interaktionen mellan människor och mellan människor och rum utifrån fyrarumsmodellen kan appliceras för att förstå mer om förmedling och lärande i biblioteksverksamheter. Sedan kommer ett teoretiserande kapitel av Jens Jørgen Hansen som fördjupar sig i didaktik som ansats. Även här är rummet en av aspekterna uttryckt som digitalt, fysiskt och/eller mobilt och de olika mötesplatser det skapar. Rummets funktion är något som tydligt återkommer i de senare kapitlen och hur förmedlingen eller lärandet utspelar sig i särskilda rum men också i relation till de olika rummen. Hansen pekar på vikten av den teoretiska nivån för att begrunda och reflektera över handlingar. Självt kommer jag från ämnet biblioteks- och informationsvetenskap. Jag skulle gärna vilja placera in detta resonemanget i disciplinen som bibliotekarier har som gemensam kunskapsbas och som gör att de har ett teoretiskt fundament att använda sig av i sina professionella praktiker. Jag håller med Hansen om att "Det teoretiske niveau tilbyder et fagsprog, en række guidende principper og orienteringspunkter, der styrke bibliotekarere og biblioteksansatte i at praktisere, reflektere over, beskrive og udvekle deres praktiske arbejde". Det jag saknar delvis i antologin är en anknytning till biblioteks- och informationsvetenskap. För mig skulle det ytterligare stärka budskapet om man skrev in det i

disciplinen och tydligare kopplade till den forskningen. Det gör också att jag inte känner mig helt bekväm med att i boken används det luddigare biblioteksförmedlare istället för att tala om bibliotekarierna. Jag är osäker på vad vinsten är och tror att förlusten för professionen och sedermera institutionen bibliotek blir större. Jag kommer tillbaka till detta senare.

De återstående 7 kapitlen blir fördjupningar i olika aktiviteter och situationer i bibliotek där lärande och förmedling uttrycks och görs. Exemplet kommer från danska folkbibliotek men kan med fördel översättas till både andra länder och andra bibliotekstyper. Cecilia Laskie exemplifierar hur förmedling inte bara handlar om lärande i sitt kapitel om litteraturförmedling i mer innovativa former. Hon synliggör det mångfacetterade arbete som bibliotekarierna gör inom området litteraturförmedling och introducerar Peter Hobels didaktiska planeringsmodell FIMME (Formål, Indhold, Metode, Materiale, Evaluering). Denna återkommer sedan som redskap i de övningar som följer efter varje kapitel, text är det ett sätt att närma sig en egen reflektion kring upplevelselitteratur. I det följande kapitlet skriver Linda Lundgaard Andersen och Helle Hygum Espersen om samskapande och samproduktion. Här är ett tydligt exempel på hur författarna i boken tar avstamp i den danska situationen och exemplifierar med en politisk förändring i samhället och bibliotekens roll. Författarna diskuterar biblioteket som frirum och del av lokalsamhället. I de case som Lundgaard Andersen och Hygum Espersen använder sig av visar de hur bibliotekariernas (biblioteksförmedlarnas) roll är en balansakt mellan kompetenser och ämneskunskap. Det är fråga om många sorters samarbeten, men de synliggör tydligt vikten av den pedagogiska kompetensen för att bibliotekarierna ska kunna möta olika användargrupper och samproducera eller samskapa på olika sätt.

Ett kapitel som jag tyckte var särskilt intressant var Rune Erikssons kapitel om den kuraterande rollen som blir allt vanligare på biblioteken. Eriksson säger "Detta var ikke bogudstillinger, det var litteraturudstillinger!" för att förklara skillnaden när man på bibliotek kuraterar en utställning och därmed ger utställningarna en djupare innehållslig förmedlande roll. Rummets betydelse lyfts fram inte längre som en förvaringsplats utan som en aktör och som medberättare. Det är en rad kompetenser som används i utställningsproduktion men bibliotekarien som kurator är en roll som jag ser fram emot att den utforskas ytterligare och utformas tydligare. Erikssons kapitel med en didaktisk anknytning är en sådan början. Ett likaledes nytt inspel är Lennart Björneborns kapitel om serendipitet. Det handlar mycket om det informella lärandet och möjliggörandet i bibliotekens olika rum, men också om bibliotekarierna som facilitatorer för att aktivt arbeta med upptäckande. Det var inspirerande att tänka i dessa banor och att som Björneborn ta fasta på "selve rummet og indretningen som redskab for laering". Här blir det som tydligast att ett didaktiskt angreppssätt kan lyfta hur vi utvecklar och gör bibliotek genom att grunda dem i en teoretisk ansats.

Trine Schreiber har skrivit två på varandra efterföljande kapitel om digital utbildning och vad det innebär för biblioteken. I det första använder hon konkreta exempel för att visa på utmaningarna när man arbetar inom det digitala området. I det andra kapitlet följer hon upp det med att introducera konkreta arbetsredskap för att ta sig an de didaktiska perspektiven i just digitalt förmedlingsarbete. Schreiber använder Relationsmodellen från Hachmann och Holmboe som innehåller sju olika element. Ett av de sju elementen är till exempel lärandemål. Genom att Schreiber applicerar modellen på de case som hon diskuterade i det förra kapitlet kan man se hur relationsmodellen både är användbar för att planera och för att utvärdera förmedling eller lärandeaktiviteter.

Det allra sista kapitlet är avsiktligt kort och inleds med en deklaration från redaktionen. Det är Christian Tang Lystbaek som fått i uppdrag att skriva ett kapitel om begreppet *vejledning*. Här pekar hela bokens upplägg framåt. Tang Lystbaek skriver om hur i ett lärande samhälle finns det inget slut på lärande eller utveckling och inte heller på vägledning. Bibliotekets och bibliotekariens roll i ett livslångt lärande framstår som tydligt. Det betyder också att man som den som vägleder behöver lära sig och bli vägledad. Det är det som denna antologi syftar till i mångt och mycket. De olika författarna visar hur biblioteksdidaktik kan användas för att förstå och utveckla biblioteksverksamheter som är inriktade på lärande. Varje kapitel har också övningar för att kunna fördjupa och diskutera innehållet.

När jag läst klart får jag dock känslan av en viss passivitet trots att jag ser att avsikten är att ta utgångspunkt i människorna. Där finns tydliga exempel på såväl relationer mellan människor, professionella och användare, som mellan människor och rum som redskap. Det handlar om ett skapande, görande och praktiker. Kanske är det att jag fastnar i begreppet biblioteksdidaktik och biblioteksformidlar och att det inte tydligt nog framgår att det är människorna som gör biblioteket? Institutionsbegreppet, alltså biblioteket som prefix i båda fallen, som utgångspunkt istället för ämnet biblioteks- och informationsvetenskap och professionen bibliotekarie fungerar inte hela vägen för mig. Trots den känslan så ger boken en tydlig väg framåt för oss som vill arbeta med den pedagogiska förankringen i bibliotekarieprofessionen och i utbildningarna till bibliotekarie. Jag hoppas att jag snart får läsa ytterligare fördjupningar i vad biblioteksdidaktik kan innebära och hur det kan omsättas på olika vis för att vi ska kunna fortsätta vårt eget lärande.